

מראיין את הד"ר משה סנה: לכפא"י? לא!!

הן, אכן תבוא התחרושות התנועה הקומוניסטית, ותחזור עטרתה ליושנה. הקומוניזם — אמרתי בראשי פרקים — נקודת המוצא שלו הוא ההומאניזם, ומחוזי חפצו הוא ה-הומאניזם, ויש לטהר את דגלו מן הכתמים שהכתימוהו מחללי.

ומה החידוש בראשייהפרקים לגבי יחס הקומוניזם אל היהודים?

— כל החיבורים המארכסיסטיים שנגעו בשאלה היהודית — נכתבו לפני השואה הנאצית, לפני תקומתה של מדינת ישראל, לפני מהפכת אוקטובר, כלומר, לפני נסיון ההתפתחות של השאלה היהודית במישור סוציאליסטי.

כל המאורעות הכבירים הללו שמו לאל

אייאפשר כיממט לפתוח עיתון, להתעכב ליד לוח-מודעות או להאזין לרדיו מבלי לחתקל בו. ד"ר משה סנה, מנהיג המפלגה הקומוניסטית הישראלית וחביב הקהל, נראה גם כחביב המימסר. עד כי רבים החלו שואלים את עצמם: לאן מועדות פניו הפעם?

מאז המאורעות הדראמאטיים בצ'כוסלובקיה, מסתבר כי אין זו תזוזה אישית של ד"ר סנה: הוא רק תופעה חיצונית של שינויים עמוקים בתנועה הקומוניסטית כולה.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית, העומדת להתכנס לוועידתה ה-16 בסוף חודש זה, תתבקש לתת אישור לשינויים אלה. בשורה של ארבעה מאמרים בביטאון המפלגה, הציג סנה את ראשייהפרקים שיובאו לדיון הוועידה. האם פירושם, למעשה, הקמת מפלגה קומוניסטית ציונית? האם הם באו להכשיר את הקרקע למערך עם מע"י?

הריאקציוניים המצויים בתוכה, והמציגה, ל-עומת זאת, את הציונות כמפלגת אימפריאליסטית-נאצית רחמנא-ליצלן — אין לה שום שייכות למארכסיזם, שום שייכות לגישה מדעית, ראציונאלית, אובייקטיבית. כל זה בא על תיקונו בראשייהפרקים שהגשתי.

יש הרואים בכך הצעה לצירוף מק"י להסתדרות הציונית.

— בהחלט לא. אנו דוחים את "שליחת הגולה", המהווה אבן-יסוד של תורת הציונות. כנגדה גורסים אנו את חיוב העלייה היהודית לישראל ואת חיוב החיים הלאומיים של המיעוטים היהודיים ברחבי תבל. לדע-תנו, הן העלייה והן הטמיעה הם תהליכים אשר יקיפו חלקים מן העם היהודי, אך לא את כולו, והאשר ימשיך להתקיים, כפי שבכל הדורות ידעה ההיסטוריה היהודית פיזור בצד ריכוז, טמיעה בצד קיום וייחור.

זאת ועוד אחת: זיקת העם היהודי לארץ ישראל נמשכת כארבעת אלפים שנה, ורק בקטע של 50 שנה בערך היא מצאה ביטוי בציונות; כעת מקיפה הזיקה למדינת ישראל כמעט את כל היהודים בעולם, וההסתדרות הציונית אינה מסוגלת להקיף את כל ה-יהודים ירידי ישראל. אין היא גם מסוגלת להפוך את חבריה שלה לעולים, וכך היא איבדה בעצם את משמעותה, והיא מתקיימת בכוח האינרציה של מנגנון ותקציב.

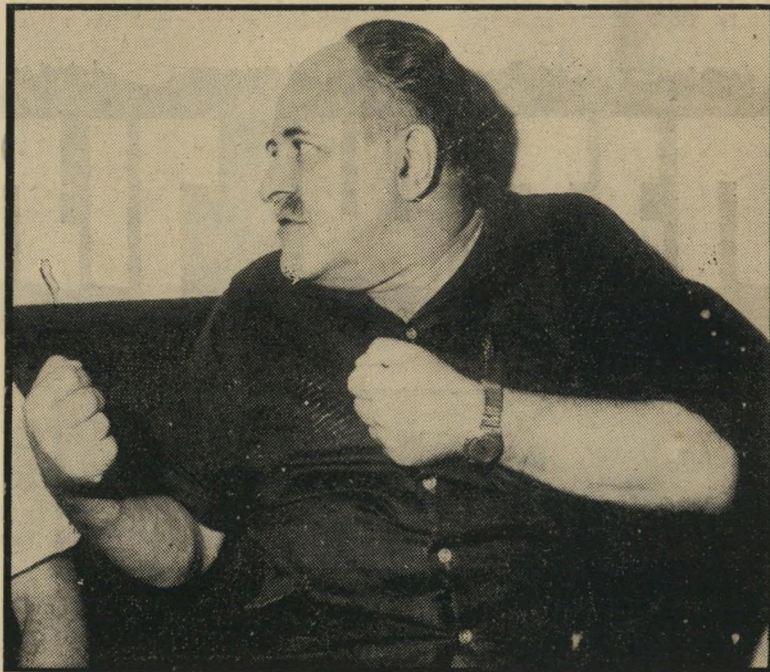
תנועת התחייה הלאומית של העם היהודי, זיקתו למדינת ישראל, מאבקו למעמד שווה בין העמים, הזדקקוה לטיפוח התרבות ה-יהודית והענקת החינוך היהודי הלאומי וה-פרוגרסיבי לדור הצעיר, עניינו הישיר בדור קיום בשלום בהיקף עולמי ומזרחי-תיכוני — כל אלה עשויים לשמש יסוד להתארגנות יהודית עולמית חדשה, דמוקרטית. כיום שום אירגון יהודי עולמי אינו עונה על ה-תביעות הללו.

האם יש בראשייהפרקים שלך כוונה להתקרבות מק"י-מפ"ם?

— אין לפסוק הלכות עיוניות עלי-פי כוונה תכליתית, אלא עלי-פי בדיקת המציאות ומגמת התפתחותה. אולם מעיקרי הנחות והמסקנות הכלולות בראשייהפרקים יכולה לבוא כתוצאה התקרבות מק"י-מפ"ם. במה דברים אמורים? אם מפ"ם לא תתרחק מן המצע העצמי שלה עלי-פי כניסה במערך עם מפלגת העבודה, שמשמעותה: הליכה ימינה.

בעיתונות נשמעים לעיתים קרובות רמזים גם על כוונתה של מק"י להיכלל במערך עם מפלגת העבודה. היש יסוד לרמזים אלה?

— רמזים אלה, יסודם באי-הבנה. אין לפרש במסלול את תמיכתנו בהגנה הלא-מית כתימכה בממשלה או במפלגת העבודה, שאנו מתנגדים להן קודם-כל בתחום הכלכלי-סוציאלי וגם לא מעט בתחום המדיני-חיצוני. אין אנו שוללים אחדות כוללת של תנו-עת הפועלים. אורבא, הקומוניסטים מצדדים בה עמרונית. אולם לא באחדות לשם ויתור על מאבק מעמדי, לא באחדות שלא על מצע סוציאליסטי מפורש, לא באחדות של רחמי-מ

"הציונות? לא מכלצת אימפריאליסטית-נאצית"

ועידת מק"י בסוף אוקטובר תאשר את הצע-ת, צפויה לנו מערכה קשה לשכנע את ה-מפלגות הקומוניסטיות בצידקת עמדתנו. אני מקוה שהמפלגות אשר תעלינה על דרך ה-דמוקראטיזם, ההומאניזם והעצמאות הרעיו-נית והפוליטית, אונייתן תהיינה קשובות.

ד"ר סנה, הרשה נא שאלה גלוי ייתלב: האין בראשייהפרקים שלך כעת מעין רביזיה לגבי ה-פר שכתבת ב-1953 נגד הציונות?

— אין ספק, שראיתי צורך לתקן לא במעט את הנאמר בחיבור ההוא, שהופיע תחת הכותרת: "סיכומים בשאלה הלאומית לאור המארכסיזם-לניניזם".

במשך 15 השנים שעברו מאז, התפתחה מאוד התיאוריה של המארכסיזם-לניניזם ב-ל, ובשאלה הלאומית בפרט. כל ההלכה הקומוניסטית בשאלה הלאומית היתה מיוס-דת על חיבור של סטאלין ועל הגדרתו את האומה; כיום חולקים מארכסיסטים רבים על עיקרים רבים במישור הלאומי של סטא-לין. גם בראשייהפרקים שלי הכללית הגדרה חדשה משלי את האומה, השונה בתכלית מזו של סטאלין.

מלבד זאת כלולה בראשייהפרקים בחינה חדשה של הציונות. אנו רואים בה תנועה לאומית, ודורשים מהתנועה הקומוניסטית שתתייחס אליה כמו אל תנועה לאומית. זאת אומרת, בלי פסילה טוטאלית ובלי סניגוריה טוטאלית, אלא לחיוב את הפרו-גרסיבי בה ולשלול את הריאקציוני בה. ה-גישה הסובייטית — המלבינה כשגל את התנועה הלאומית הערבית, על כל היסודות

את התיאוריה הפשטנית, שמקורה עוד ב-מהפכה הצרפתית, כי הפרוגרס יביא ליהודים שיחרור (אמאנציפציה), וממילא התבוללות (אסימילציה). המציאות ההיסטורית הוכיח-תה, כי מגמת הקיום והשמירה על הייחוד היהודי, והתהליך של תחייה לאומית במיד-לדת ההיסטורית של העם היהודי, היא ל-אין-ערור חזקה יותר ממגמת הטמיעה וה-תבוללות. הכללה זו של הנסיון ההיסטורי מחייבת שינוי בהלכה הקומוניסטית, תחיית להכיר בזכותם של היהודים לפתור את שאלתם הלאומית בהתאם למאוייהם.

מה זה מחייב, למעשה?

— ניסחתי זאת בארבע זכויות-יסוד ליהו-דים בכל מקום בעולם: לעלות לישראל; להתבולל במקום; לחיות במקום חיים לאומיים-תרבותיים יהודיים; לקיים קשרים תקינים עם קיבוצים יהודיים בארצות-חוץ. זאת דרישתנו לא רק מן המפלגות ה-קומוניסטיות הנמצאות בשלטון, שתשנינה את מדיניותן בהתאם לארבע האפשרויות הנ"ל, אלא גם מהמפלגות בארצות הקאפי-טאליסטיות, שתתחייבנה על כך במצעיהן הפרוגרמטיים, למען יידעו היהודים בארצות-המערב מה צפוי להם מבחינה לאומית מ-מישור סוציאליסטי, כאשר יקום.

ויש סיכוי ריאלי שיתקבלו ארבע זכויות-היסוד הללו ליהודים?

— קודם-כל, צריכה ועידת מק"י לאשר את הצעת, לעת-עתה אישר הוועד המרכזי של מק"י את ראשייהפרקים שלי (כמו של שמואל מיקוניס ואסתר וילנסקה בנושאים אחרים) כבסיס לדיון לקראת הוועידה. אם

סטאלין טעה!"

השמאל הפועלי במרכבו של הימין הפועלי. לכן מציעים אנו למפ"ם להקים, יחד איתנו, מערך של השמאל, אשר במרוצת הזמן, כא-שר יבשלו התנאים לכך, יקים יחד עם מפלגת העבודה את האחדות הסוציאליסטית של מעמד הפועלים הישראלי. כל עוד לא הוכרע דבר המערך בין מפ"ם לבין "העבר-דה", אנו נאבקים על הברירה השמאלית שאנו מציעים למפ"ם. ושום איש אחראי ומוסמך של מק"י לא ישיא עצות למתנגדי המערך במפ"ם. כל עוד הם עומדים במערך כה, מה יהיה עליהם לעשות, אם וכאשר יפסידו את המערכה.

אמרת שהינך מצדד במערך של השמאל הפועלי. את מי אתה כו-לל במושג זה, ואת מי אתה מר-ציא מכלל זה?

— מק"י, כידוע, עומדת על הבסיס של מעמד הפועלים הישראלי, בו אנו רואים את הנושא העיקרי של התמורה ההיסטורית ל-ישראל סוציאליסטית. עלי-כן רואה מק"י את עצמה כחלק בליינתק מתנועת הפועלים ה-ישראלית, אפילו כשהיא מודרכת כעת על-ידי יריביו מתוך מעמד הפועלים. יחד עם זאת, מכירים אנו בקיומם ובחשיבותם של חוגים שמאליים בלתי-סוציאליסטיים, בלתי-פועליים (לפי מושגינו המעמדיים — זעיר-בורגניים), המגלים עמדה פרוגרסיבית לגבי בעיות חלקיות ואף לגבי בעיה חלקית אחת. עם חוגים אלה מוכנים אנו תמיד לשתף פעולה בתחומי העמדות הדמוקראטיות ה-משותפות, ואנו מרגישים כלפיהם אהדה כנה וקיבה אמיתית, אס-כי ללא זהות אידיאולוגית, אך יש חוגים שמאליים (בעצם, אלה הם יחידים, לא רבים, שהם מאוד לא אהודים עלינו, אם להתבטא בלשון עוינה. כונתי לאותם "שמאלנים" שעיקר "שמא-ליותם" מתבטאת בהתנכרות לעם היהודי, בקטרוג מתוך-תיאבון על מדינת ישראל, ב-שינאה עצמית של "יהודים-בעל-כורחם".

אתה מתכוון למישהו מסויים?

— אינו רוצה לקרוא להם בשם, כי אינו מעוניין בשיח-ושיג עימהם. עם הפילוג במחנה הקומוניסטי, שחל ב-ארצנו לפני שלוש שנים, נפטרנו מאלמנטים כאלה. אולם הם מצויים בפניות נידחות שר-נות של הציבוריות הישראלית. לפעמים הם אפילו מכסים את ערות הניהילים הלאומי-שלהם בעלת-תאנה של שקל ציוני דהוי; לפעמים הם מסווים בנוצות האינטרנציונליזם את התרפסותם ואת התבטלותם בפני ה-ציונליזם השוביניסטי-ערבי. עם כאלה אין לנו רצון ואין לנו נכונות לשותפות. השו-מר נפשו — ירחק מהם.

ואיך אתה היות מפביר את יחסי-כך לשאלה הישראלית-ערבית?

(המשך בעמוד 13)